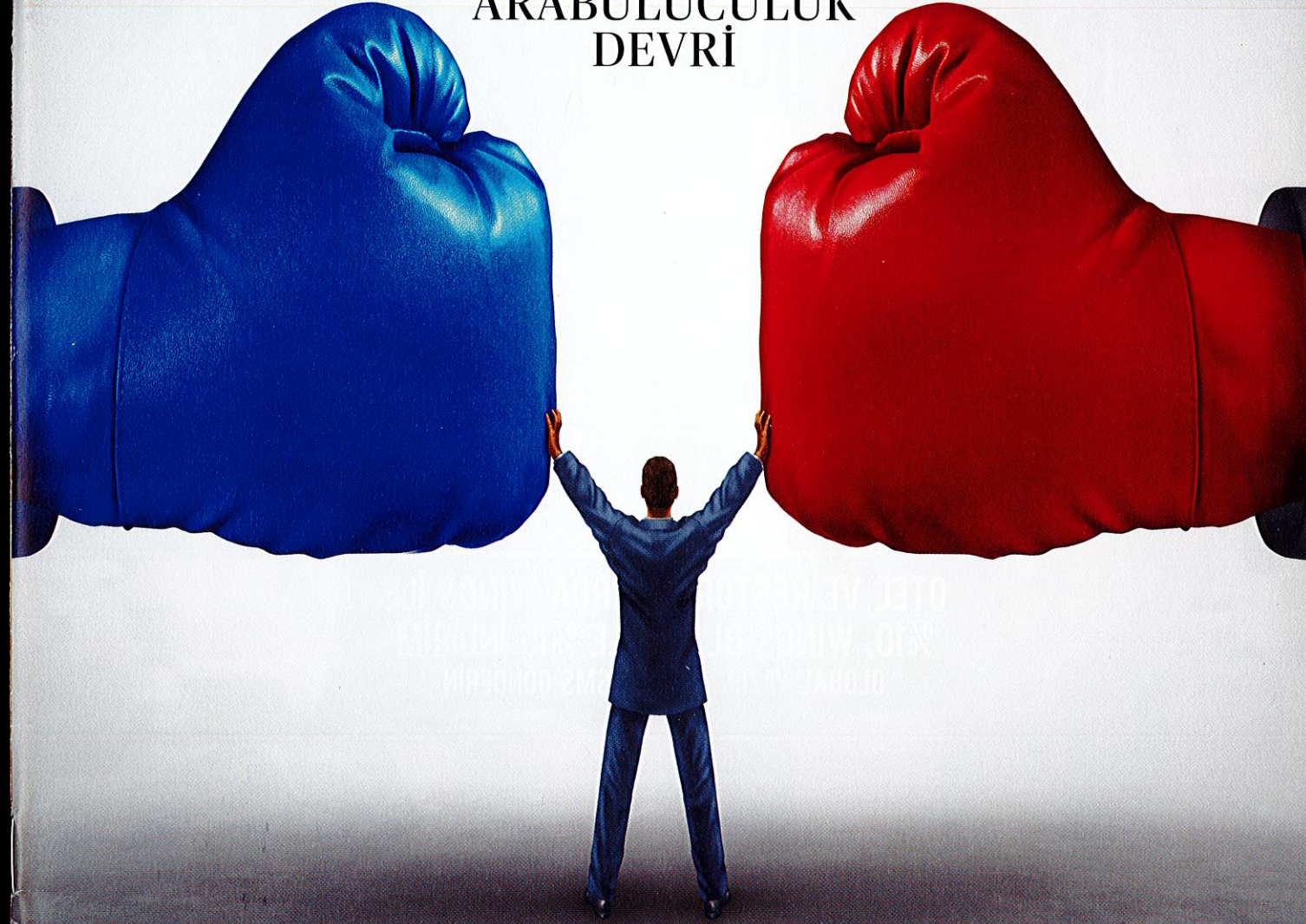

Bloomberg Businessweek®

15 Mayıs — 21 Mayıs 2016 | businessweek.com.tr

Türkiye

HUKUKTA ARABULUCULUK DEVİRİ

*Hukuki uyuşmazlıklarda arabuluculuk dönemi
başladı. Peki bu, Türkiye için ne anlama geliyor?
Batuhan Kurnaz*

39

FIYATI 5 TL (KKTG 6,5 TL)
ISSN 1306-2387 17

Hukuksal Çözümlerde Arabuluculuk Dönemi

Türkiye hukukta yeni ve temiz bir sayfa açıyor. Tarafların birbiri ile anlaşması esasına dayanan arabuluculuk sistemi hakkındaki ayrıntıları işin uzmanları ile görüştük

39

Batuhan Kurnaz

Türkiye hukuk uyuşmazlıklarında yepyeni ve çok farklı bir süreçten geçiyor. Toplum henüz davalardan çok daha hızlı sonuçlanan tahkim kavramına yeni yeni alışılmaya başlamışken, şimdi ise tahkimden de kısa sürede taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünü sağlayan arabuluculuk sistemini konuşmaya başladı. Bloomberg Businessweek Türkiye olarak, Türkiye’de uygulaması yeni başlayan bu sistemin önde gelen isimleri ile arabuluculuğun geçmişi, dünyadaki yeri, şu anda bulunduğu konumu ve gelecekte üstlenebileceği potansiyel rolleri hakkında konuştuk.

"Bu, 21'inci yüzyılın dervişliğidir"

arabuluculuğun gelmesi gerektiğini söylüyor ve ekliyor: "Birden gelip kaos yaratmak yerine belirli konulardaki davaların arabuluculuğa gitmesi zorunlu hale getirilebilir. Sadece iş, tüketici ve icralardaki basit davalar zorunlu arabuluculuğa giderse bile Türkiye'deki dosya sayısının aşağı yukarı üçte biri arabuluculuğa gitmiş olacak."

Arabuluculuk İngiltere'de 60 yıldır uygulanan bir sistem. İtalya'da da 1991 yılında başlamış. İtalya'da bu sisteme ilk geçildiği dönemde herhangi bir zorunluluk bulunmadığı için 2012 yılına kadar yalnızca 2 bin dosya arabuluculuk ile çözülmüş. Ancak 2012 yılından sonra arabuluculuğun mahkemelerden önce denemesi zorunluluğunun gelmesi ile birlikte bu sayı 200 bini geçmiş. Arabuluculuk Daire Başkanı Hakan Öztatar buna değinerek, "Amerika'yı yeniden keşfetmeye de, 20 yıl beklemeye de gerek yok. Bunun derhal zorunlu hale getirilmesi lazım" diyor ve ekliyor: "Geç kalmışlığın acısını bir an önce çıkarmak istiyoruz."

Türkiye'de şu anda 6 bin hukukçu arabuluculuk yapma yetkisine sahip ve 2016 sonu itibarıyla bu sayının 11 bini bulunması bekleniyor. 2015'te uygulama başladığından bu yana 3 bine yakın dosya arabuluculuk yöntemi ile çözülmüş ve bu dosyalarda yüzde 96 civarında bir başarı ortalaması bulunuyor. Arabulucuların sayısının artması ile birlikte sistem de yaygınlaşacak gibi görünüyor. Ancak bu konuda kamunun bilinçlendirilmesi de büyük bir önem taşıyor. Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın da bu yönde kamu spotu ve afiş dağıtımını gibi çalışmaları var. Buna ek olarak, sanayicileri de sistemle ilgili bilinçlendirmek adına sanayi odaları içerisine arabuluculuk merkezleri kurmuşlar. Ancak kamunun bu arabuluculuk uygulamalarının faydalarını görmesi, uygulamaların

yaygınlaşabilmesi adına kamu spotu ve afişlerden muhakkak daha etkili olacaktır. Peki, nedir bu faydalar?

Hakan Öztatar, arabuluculuk sürecinin her iki tarafın da memnuniyeti ile sonuçlanan bir çözüm olduğunu söylüyor ve devam ediyor: "Mahkemelerde sorunlar çözülüyor ama husumetler bitmiyor. Oysa arabuluculukta hem sorun çözülüyor hem de husumetler bitiyor. Özellikle ticari şirketlerde güven ilişkileri çok uzun süre içerisinde oluşuyor, ancak mahkeme sonrasında bu ilişki sona eriyor." Sistemin hızlı olmasının da önemine dikkat çeken Öztatar, "Arabuluculuk adaletle hızlı erişimin adıdır" diyor ve ekliyor: "Bugün dava sürecinde 200 ila 400 gün arasında çözülen sorunu biz bir gün veya bir günden de az bir sürede çözebiliyoruz. Ticari şirket için vakit nakittir. Geç gelen adalet de adalet değildir. Her şirket bir an önce sorunu çözüp önüne bakmak ister." Dört yıldır devam eden bir davanın yalnızca üç saatte arabuluculuk ile çözüldüğünün de örneğini veren Öztatar, insanların en azından arabuluculuğu denemeleri gerektiğini ve bunun, onlara dava açma hakları da dahil olmak üzere hiçbir şey kaybettirmeyeceğini belirtiyor.

Arabuluculuk ile çözülen itilaflar ve sonucunda imzalanan belge bir mahkeme kararı sayılıyor ve aynı koşullar üzerinden bir kere daha yasal bir süreç başlatmak mümkün olmuyor. Ancak mahkemelerin aksine bu süreçte yüzde yüz gizlilik ilkesi söz konusu. Yasal düzenlemeler gereği arabulucunun da, anlaşmayı yapan tarafların da bu gizlilik ilkesine uyması, uymadığı takdirde de cezasını ödemesi gerekiyor. Bu tarz gizlilik ilkeleri özellikle ticari kurumların işini kolaylaştıran bir etmen. Öyle ki, konuştuğumuz pek çok hukukçudan başarı ile sonuçlanmış arabuluculuk vakalarından örnek kuruluş veya kişi isimlerine ulaşamadık.

Ticari anlaşmazlıklar arabuluculuğun yaygın olarak kullanıldığı alanlardan biri. Ancak bunun dışında da büyük örnekler mevcut. Fehmi Tosun, hukuksal nedenlerden ötürü adını açıklamadığımız bir sendikamızın yürüttüğü ve 200 işçinin katıldığı bir grevin çözüm sürecinde arabuluculuğu devreye soktuklarını ve olayın bir gün gibi kısa bir süre içerisinde çözüme ulaştığını anlatıyor. Özel bir arabuluculuk firması olan Eurasia'da arabuluculuk yapan Yakup Erkel ise ilerleyen yıllarda arabuluculuk hizmetinin partiler arası uyumsuzluklarda da kullanılmasının son derece olası olduğunu anlatıyor.

Türkiye'de şu anda 71 ilde ve 59 adliyede arabulucular bulunuyor ancak bu sistem yalnızca devlet daireleri üzerinden işleniyor. Bu hizmetten yararlanmak isteyen vatandaşlar özel arabuluculuk firmalarına da başvurabiliyor. Eurasia bu anlamda Türkiye'de kurulmuş olan ilk arabuluculuk firması. Henüz altı ay önce kurulmuş olan firmada 18 arabulucu görev alıyor; Avrupa'daki hukuk deneyimini Türk kültürü ile harmanlama misyonu ile çalışıyorlar. Firmanın kurucularından Mehmet Akuğur aynı zamanda Uluslararası Arabulucular Derneği Kurucu başkanı. Akuğur, arabuluculuk ile yargı sürecindeki en temel farkın çatışma kültürü olduğunu söylüyor. "Yargıda bir çatışma var. Bu çatışma avukatlarda bile var. 'Ben haklıyım sen haksızsın' zihniyeti ile bir mücadele veriliyor" diyor Akuğur ve devam ediyor: "Arabuluculukta ise tarafların

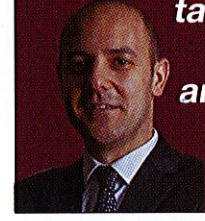
kendi iradeleriyle anlaşmaları söz konusu. Böylece çok daha farklı sonuçları da beraberinde getiriyor."

Yakup Erkel bu farklı sonuçları şöyle açıklıyor: "Her bir dava iki üç tür davayı içinde barındırıyor. Bu yüzden, örneğin, arabuluculukla bir alacak davasını çözdüğümüzde aynı zamanda icra davasını, mahkemedeki davasını ve yargıtayı da çözmüş oluyorsunuz. Dolayısıyla bir davayı üç ile çarpmanız lazım. Ayrıca 'Bu iş burada bitmedi' diye kavga ile sonuçlanırsa, ceza davasını ve hapis ile alakalı konuları da çözmüş oluyorsunuz. Yani bir arabuluculuk ile neredeyse beş potansiyel davayı yargı yükünden kurtarmış oluyorsunuz." Ancak buna sadece adliyelerin dava yükünü azaltmak olarak bakılmaması gerektiğine de dikkat çeken Erkel devam ediyor: "Önemli olan bu sistemin toplumsal barış ile ilgili olan boyutu. Empati ve düzgün bir dil ile ilgili genel kültür arttığı zaman sosyal hayatlar, insan ilişkileri ve ticari ilişkiler açısından daha sağlıklı bir toplum oluşacaktır."

Eurasia yeni kurulmuş ve genç bir firma. Ancak hedefleri isimlerinden de anlaşılabilir. Eurasia'yı kapsıyor ve Türkiye'nin arabuluculukta da bir köprü rolüne sahip olmasını hedefliyor. İtalya'nın Afganistan'da ve Pakistan'da kurduğu arabuluculuk merkezlerini örnek gösteren Erkel, ilerleyen günlerde Türkiye'nin de komşu coğrafyasına aynı şekilde arabuluculuğu götüreceği hale gelmek istediklerinden bahsediyor. Bununla ilgili ilk çalışmaları da başlamış durumda ve Haziran ayından itibaren Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bir arabuluculuk merkezi kurarak Türkiye Adalet Bakanlığı ile aralarındaki protokol konularında katkı sunmak için çalışmaya hedefliyorlar. Mehmet Akuğur ise benzer şekilde Eurasia'nın hedeflerinin öncelikli olarak Türk iş adamlarının ve yatırımlarının bulunduğu coğrafyalara yöneleceğini söylüyor. Bu kapsamda Orta Doğu ülkelerinde, Türkiye Cumhuriyetinde ve Kuzey Afrika ülkelerinde eş zamanlı adımlar atacaklarını belirten Akuğur, bu coğrafyadaki ülkelerde yerel partnerlikler ile çalışacaklarını anlatıyor. Faaliyetlerinin başlayacağı ülkeler arasında ilk başta Suudi Arabistan, Katar ve Bahreyn bulunuyor. Yakup Erkel, bu ülkeler her ne kadar İslam devleti olarak geçseler de çağımızdaki hukuk anlayışını benimsediğini söylüyor ve devam ediyor: "Arabuluculuğun dini, ırkı veya milleti olmaz. Bu, evrensel bir değerdir ve tüm insanların ihtiyacı olan bir sistemdir. Biz bunu en solcu ülkeden en İslamcı ülkeye kadar götüreceğiz. Halihazırda bir sistemleri varsa işbirliği yapacağız, yoksa da kuracağız. Bu, 21'inci yüzyılın dervişliğidir."

Hukukçular açısından arabuluculuğun en şüpheyle yaklaşılacak tarafı ise sistemdeki gelir

"Yargıda bir çatışma var. 'Ben haklıyım sen haksızsın' zihniyeti ile bir mücadele veriliyor. Arabuluculukta ise tarafların kendi iradeleriyle anlaşmaları söz konusu"

dengesi. Erkel bu konuya bir örnek ile değiniyor: "Ben iki komşum arasındaki bir uyuşmazlığı çözdüm ve 150 lira aldım bunun karşılığında. Bir avukat arkadaşım ise benimle dalga geçti ve kendisinin bir davadan 50 bin aldığını söyledi. Ancak ne kadar sürede aldı? Üç senede. 50 bin lirayı üç yıla bölünce ben onun beş katı ücret almış oluyorum."

Arabuluculuk sisteminde Türkiye'ye en yakın ülke İtalya. Ancak Fransa da Türk arabulucuların etkileşim halinde olduğu bir ülke. Eurasia, geçtiğimiz günlerde Fransız arabulucuların da katıldığı bir etkinlik düzenledi. Bu etkinliğe katılan konuşmacılar arabuluculuk sisteminde Fransa ile Türkiye arasındaki farklara değindiler. Bu farklar arasında öne çıkanlardan biri ise kimlerin arabulucu olabileceğine haklılık hakkına sahip olacağı hakkındaydı. Türkiye'deki yasalara göre, arabuluculuk yalnızca en az beş yıllık deneyime sahip avukatlar tarafından yapılabilir. Beş yıllık deneyimini dolduran avukatlar yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olduğu takdirde arabuluculuk lisansına kavuşuyor. Uzmanlık gerektiren konularda da arabulucu tarafından yürütülen süreçte tarafların rızası olduğu takdirde konuyla ilgili uzman kişiler de görüş belirtebiliyor. Ancak bu uzmanlar doğrudan arabuluculuk sürecine etkiye bulunamıyorlar. Fransa'da ise pek çok farklı meslek grubundan kişinin arabuluculuk yapması söz konusu. Örneğin bir doktor ve hastası arasındaki olası bir hukuki süreçte esas mesleği cerrahlık olan bir kişi de eğer lisansı varsa arabuluculuk sürecini yürütebiliyor. Türkiye'ye buna benzer bir sistemin gelmesi ise henüz çok yakın gözüküyor.

Zira arabuluculuğun kanunlaşması Barolar Birliği'nin yoğun muhalefetinin de etkisiyle zor bir süreç olarak yaşanmış ve ilk hazırlanan tasarlarda konuşulan dört yıllık fakülte mezunlarının da arabulucu olabilmesi önerisi gelen tepkiler sonrasında ancak beş yıllık tecrubesi olan hukukçuların arabulucu olabilmesi şartıyla kabul edilmiş. Arabuluculuğun Fransa ile Türkiye uygulamaları arasındaki temel farklardan biri de zorunluluk ilkesi. Avrupa Konseyi Arabulucular Odası Başkanı Béatrice Blohorn-Brenneur, arabuluculuğun zorunlu olduğu ülkelerde bu uygulamaların çok daha fazla geliştiğini gözlemlediğini

söylüyor ve kendinden bir örnek veriyor: "1996 yılında Fransa Grenoble'de Avrupa'da arabuluculuğun öncüsü diye adlandırabileceğim bir yerde çalışma imkanım oldu ve hakim olarak bin tane arabuluculuk yönettim. Bunların 800 tanesi anlaşma ile sonuçlandı. Yüzde 80'lik bir başarı elde edildi yani. Ancak ben Grenoble'deki görevimi bitirdiğimde maalesef orada artık arabuluculuk yapılmaz oldu. Çünkü mevcut bir zorunluluk yoktu. Benden sonra gelen hakimler böyle bir hüküm bildirmedikleri için arabuluculuk pratiğinin uygulaması da son bulmuş oldu." Arabuluculuğun gelişmesi için bir zihniyet değişikliğinin gerekli olduğunun altını çizen Brenneur, bunun en iyi yolunun arabuluculuğun sistemde zorunlu hale gelmesi olduğunu söylüyor.

Mehmet Akuğur'a göre Türkiye henüz arabuluculuk sistemin altyapısını oluşturma aşamasında. Yakup Erkel ise insan ile uğraşan herkesin arabuluculuk eğitimi alması gerektiğini düşünüyor ve böyle bir durumda pek çok sorunun arabuluculara bile yönlendirilmeden çözülebileceğini söylüyor. "Türkiye'de güzel bir iklim oluşmalı. Nasıl ki güzel iklimde güzel çiçek yetişiyorsa aynı şekilde güzel fikirler de güzel iklimlerde yeşeriyor" diyor Erkel ve devam ediyor: "Arabuluculuğun önünde şu anda hiç engel yok. Sistemin oturmasında dünya ortalaması zaten 10 yıl. Alışkanlıklar elbette kolay kolay değişmiyor. Ancak biz bu süre içerisinde beş milyon itilaf tan bir tanesini bile çözecek kârdır. Bu evrensel bir değerdir ve hiçbir politik değerlendirme bunun önünde duramayacaktır. Zaten avukatlar buna sahip çıkmaya bile doktorlar, psikologlar, mali müşavirler veya bir başkası mutlaka sahip çıkacaktır."

Yeni ve alışılmadık dışında olan bu uygulama, Türkiye'de gerek yargı yükü, gerek adalet kalitesi bakımından önemli gelişmelerin önünü açacak gibi gözüküyor. Eğer Türk hukuku bu yolda gereken adımları doğru şekilde atarsa, Türkiye hem toplumsal adaletin gelişimini hızlandırabilir, hem de çevre coğrafyasının hukuk düzeninde aktif bir oyuncu haline gelebilir. Arabuluculuk Daire Başkanı Hakan Öztatar, dava yolunda en az bir kişinin mutsuz olduğunu, fakat arabuluculuk yöntemi ile iki tarafın da mutlu olabileceğini söylüyor ve soruyor: "Neden bir kişi mutsuz olsun ki?"